

EESTI LINNAD

(end. „LINNAD ja ALEVID“)

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Ilmub 10 korda aastas.

XIII aastakäik.

Numbri hind 25 senti

Nr. 2

Mai

1940

SISU.

Tühjadest korteritest Tallinnas — **H. V. Dahl.**

Kinnistusühikuile nimede andmise kord —
O. Angelius.

Saksa omavalitsuste ehitusametite tegevusest
sõjaajal.

Linnade pensionikapitalimaksudest ja pensio-
näridest.

Riigile kuuluvad hooned linnade kasustada.

Konsultatsioon.

Kroonika.

EESTI LINNAD

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

No 2 XIII AASTAKÄIK	Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6, telefon 431-58.	Mai 1940
	Ilmub 10 korda aastas. Numbri hind 25 s.	

Tühjadest korteritest Tallinnas.

H. V. Dahl.

Möödunud aastal toimetas Tallinna Linna Statistikabüroo tühjade korterite loenduse, mille eesmärgiks oli peamiselt jõuda selgusele, kuidas kajastuvad elanikkonnas esinenud muudatused korteriturul.

Tõuke selle loenduse toimetamiseks andis saksa vähemusrahva lahkumine Eestist, mille tulemuseks oli, et ilmus suuremal määral, kui seda juba ammu oleks olnud näha, akendele lipikuid tühjade korterite kohta. Büroo töökavas oli ette nähtud 1940. a. teostada üldist korteriteloendust, kuid et pilt selleks ajaks siiski oleks jõudnud mitmeti ja küllalt oluliselt muutuda, otsustati ühes üürhindade kogumisega ka koguda andmeid tühjade

korterite kohta, et sel teel nii-öelda pildistada tekkinud haruldast olundit.

I. Elanikkude arvu muutumisest.

Kõnesolevat tühjade korterite loendust põhjustas muudatus elanikkude arvus. Sakslaste lahkumise tõttu muutus Tallinn osalt ajutiseks läbikäigupunktiks ja osalt aga lahkus elanikke suuremal arvul sellisel aastaajal, mil muidu elanikkude arv suureneb.

Kuidas elanikkude arv muutus, selle selgituseks toome kahe viimase aasta viimaste kuude elanikkude arvud, alates augustist.

Kuud	1938. a.			1939. a.		
	Elanikke kuu algul	Muudatusi kuu jooksul		Elanikke kuu algul	Muudatusi kuu jooksul	
		Absoluutselt	%		Absoluutselt	%
August	141 598	— 213	—0,15	138 870	— 372	—0,27
September	141 385	+1435	+1,01	138 498	+2648	+1,91
Oktoober	142 820	+ 702	+0,49	141 146	—1196	—0,85
November	143 522	+ 453	+0,32	139 950	—3448	—2,46
Detsember	143 975	— 591	—0,41	136 502	— 373	—0,27
Kokku	—	+1786	+1,26	—	—2741	—1,97

Kuna augustis lahkus linnast selliseid isikuid, kes asuvad edasi õppima ülikooli või mujale väljapoole Tallinna, siis on loomulik, et augustis veel kestab teatav langus elanikkude arvus, kuid muidu on siiski talvekuud just need, mil elanikkude arv linnas ja üldse linnades kasvab elanikkude maalt linna asumise tagajärjel. Möödunud aastal aga, selle

asemel, et kasvada, langes see kogu sügis-kuude kohta kokku 2341 elaniku ehk 1,97% võrra. Kuna eelmisel aastal samal ajal elanikkude arv suurenes 1786 elaniku ehk 1,26% võrra, mis möödunud aastal ka ära jäi, siis oli loomulik, et see pidi ka kuidagi kajastuma korterite nõudmise ja pakumise vahekorras.

II. Tühje kortereid Tallinnas.

1926.—1939. a. toimetatud loendusil oli Tallinnas tühje kortereid järgmiselt:

Tube korteris	7./8. IV 1926	8./9. III 1931	11./12. I 1932	15./16. I 1933	7./8. II 1937	15./16. XI 1939
A b s o l u u t a r v u d e s.						
1	257	314	566	1024	178	322
2	57	80	162	215	57	256
3	45	46	98	127	33	247
5	30	29	50	74	18	162
5	21	15	30	34	11	140
6— <i>o</i>	21	17	23	13	3	89
Kokku . . .	431	501	929	1487	300	1216
Protsendiliselt vastavate korterite suuruste järgi.						
1	0,96	1,13	1,99	3,54	0,60	1,07
2	1,61	1,74	2,96	3,34	0,66	2,65
3	1,82	1,46	2,84	3,37	0,73	4,92
4	2,10	1,69	2,78	3,88	0,83	7,05
5	2,17	1,42	2,76	3,02	0,90	10,79
6— <i>o</i>	2,22	1,67	2,22	1,24	0,28	8,15
Kokku . . .	1,20	1,27	2,25	3,44	0,93	2,46

Kuna sakslaste lahkumine kestis ka pärast tühjade korterite loendust, siis vabanes ka hiljem loomulikult veel kortereid, mis aga tehnilisil põhjusil peavad jääma välja käesolevast ülevaatest.

Nagu nähtub tabelis toodud arvudest, pole tühjade korterite üldarv 1939. a. siiski ei absoluutarvus ega ka protsendiliselt tõusnud nii kõrgele, kui oli 1933. a. tühjade korterite arv, mis seniste andmete järgi andis meile maksimaalse tühjade korterite arvu. See oli tingitud sellest, et kogu iseseisvusajal oli intensiivseim ehitustegevus Tallinnas 1931. ja 1932. a.

Vaadeldes neid suhtarve, paistab silma, et peale 1933. ja 1937. a. annavad väikseima suhtarvu 1-toalised korterid. 1937. a. on 6- ja enamtoaliste protsent küll väiksem 1-toalisist, kuid kõik teised protsendid on siiski suuremad ühetoaliste korterite protsendist.

Eriti paistab silma, et 1926., 1937. ja 1939. a. suureneb tühjade korterite protsentarv ainult paari kõrvalekaldumisega korteritubade arvu suurenemisega käsikäes. 1931., 1932. ja 1933. a. on tühjade korterite protsendid üksikute korterisuuruste järgi üksteisele veidi lähedamad, välja arvatud juba varem mainitud 1-toalised korterid.

Kuivõrd need nähted on soovitavad korterituru seisukohast, selle juurde tuleme tagasi edaspidi, olles vahepeal vaadelnud, tühjade korterite arvu mujal ja teoreetilisi seisukohti tühjade korterite ja korterituru suhtes.

III. Tühje kortereid mujal ja kui palju peaks neid olema.

Et hinnata, kuivõrd tühjade korterite arv ja esinenud vahekorrad korterite üldarvuga on küllaldased korterituru seisukohast, peatume veidi samasisuliste arvude juures teistes linnades.

Seejuures paistab silma, et mida kaugemale me vaatame minevikku, seda suurem on tühjade korterite protsent. Nii näiteks toob C. J. Fuchs¹⁾ ette, et Saksa linnades oli tühje kortereid 1890. a. 1,25—8,04%, 1895. a. — 4,12—12,25% ja 1900. a. — 0,44—2,84%. Käsitelles küsimust, kui palju peaks olema tühje kortereid, et võimaldada korterite vajalist remonti ja ümberkolimist, jõuab ta, tsiteerides A. Weber'it, otsusele, et tühje kortereid peaks olema 2,5—3%.

H. Wolff²⁾ räägib, et käesoleva sajandi algul oli tühje kortereid 4—7% korterite

¹⁾ *Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Vierte Auflage, Ergänzungsband*, lk. 1109.

²⁾ *H. Wolff, Wirtschafts-Statistik*, lk. 74 ja 77.

üldarvust. Tsiteerides prof. Hasse't, ta leiab, et tühje kortereid peaks olema 3% korterite üldarvust.

Enne maailmasõda — 1913. a. — oli Riias tühje kortereid 6,7% korterite üldarvust³⁾.

Prof. dr. W. Morgenroth⁴⁾, analüüsis Saksa linnade 1925. a. korteriolusid, kurdab tühjade korterite äärmise madala protsendi üle, kuna see oli kõikides linnades alla 1%, kõikides 0,03 ja 0,52% vahel. See oli ajal, mil kõikjal valitses äärmiselt terav korterikriis. Prof. dr. W. Morgenroth mainib, et enne maailmasõda olid korteriolud sootuks teised. Saksa suurlinnades oli enamasti mitu protsenti kortereid tühjadena. Tol ajal loeti normaalseks, et tühje kortereid pidi olema vähemalt 3%, kuid sageli oli neid rohkem, kuigi oli ka juhtumeid, kus neid oli vähem. Ta leiab, arvestades pärastsojaaegseid majanduslikke raskusi, et pole võimalik pidada alaliselt tühje kortereid 3%, kuid neid peaks olema vähemalt ka raskelgi ajal 1%.

Stokholmis⁵⁾ oli tühje kortereid 1913. a. 3,29%, 1914. a.—3,91%, 1915. a.—3,10%, 1916.—1929. a. — alla 1%, 1930. a. — 1,42%, 1931. a. — 1,98%, 1932. a. — 3,14%, 1933. a. — 2,90%, 1934. a. — 2,12% ja 1935. a. — 2,29%.

Viinis oli 22. märtsil 1934 toimetatud korteriteloendusel tühje korterid: väikesist kortereist — 0,67%, keskmisist — 0,78% ja suurist — 1,87%⁶⁾.

Ühes teises artiklis toob H. Wolff ette⁷⁾, et on linnu, kus tühje kortereid on vaid 0,25—0,50%, kuid sageli on neid 5—6% ja mõnikord koguni 8—9%. Peatudes lähemalt küsimuse juures, kui palju peaks olema tühje kortereid, jõuab ta jälle tsiteerides prof. Hasse't, otsusele, et nendes linnades,

kus elanikkond eluneb peamiselt kapitali sisetulekuist, on küllalt 2% tühje kortereid, kuid tööstuslike linnades peab olema vähemalt 3—4% tühje kortereid.

IV. Mõningaid järeldusi.

Võrreldes nüüd Tallinna tühjade korterite arvusid ülaltoodud teiste linnade tühjade korterite protsentidega, jõuame selgusele, et tühjade korterite protsent Tallinnas ei küüni kaugeltki välismaa linnade ennesõjaaegsele tasemele, kuid peale 1937. a. arvude on meie üldarv siiski suurem kui see minimaalne protsent, mis püstitati Saksa linnadele pärastsojaaegse majanduslikult raske aja kohta.

Mis aga on meie tühjade korterite nõrgemaks küljeks, on see, et meil on just väikeste korterite protsent väiksem, mis meil, kui tööstuslinnal, peaks olema 3—4%. Ainult 1933. a. oli meil 1- ja 2-toalisi kortereid tühje üle 3%, kuid nagu juba mainitud ülal, on teisel aastail just väiksemaid kortereid vähem tühje kui suuremaid kortereid. Kõige teravamini paistab see silma just 1939. a., mil väikesi kortereid on tühje kõigest 1,07%, kuna suuremaid kortereid on 5-toalisi kortereid tühje koguni üle 10%.

Siiski ka üldine % jääb 1939. a. veel üsna tunduvalt madalamaks kui on soovitatud tööstuslinnade kohta, sest meil on üldine tühjade korterite % 2,46, kuna soovitatud on tööstuslinnadele vähemalt 3—4%.

Suuremate korterite mõju väikesile korterite toimub aga loomulikult väga pikkamisi, sest keegi, kes senini on pidanud 1- või 2-toalist korterit, ei asu naljalt 5- või 6-toalisse korterisse, vaid siin on mõeldav õige pikaldane aeg-ajaline nihkumine, eeldusel, et suuremate korterite tühiolu tõttu nende üürihind peaks langema, siis vast mõni, kes senini on kasustanud 5-toalist korterit, võtaks omale nüüd 6-toalise, teine, kes senini kasustanud 4-toalist, võtaks 5-toalise jne. Sel kujul nõuab aga suurte korterite mõjumine väikeste korterite puudumisele väga pikka aega ja väga mitmekordseid ümberkolimisi. Seetõttu ei saa arvestada meie korteriturgu va-

³⁾ Herbert Pärn, *Die Wohnungen in Riga, 1927*, lk. 35.

⁴⁾ *Allgemeine Statistische Archiv 16. Band zweites und drittes Heft*, lk. 328-336 ja 345.

⁵⁾ *Allmänna bostadsräkningen i Stockholm 1935*, lk. 25.

⁶⁾ *Die Ergebnisse der Erhebung der Wohnungsverhältnisse in Wien am 22. März 1934*, lk. 17.

⁷⁾ *Handwörterbuch der Kommunalwissenschaften*, IV köide, lk. 570.

jaduste rahuldamise seisukohast kuigi soodsaks, vaid jääb ikka püsima see seisukoht, et meil on väikesi kortereid soovitatud 3—4% asemel tühje vaid 1,07%.

V. Paradokse elanikkude ja korterite arvude vahekor- rast.

Puudutades tühjade korterite küsimust ja leides, et hoolimata elanikkude lahkumisest ja et igal aastal ehitatakse juurde sajad või mõnel aastal koguni tuhanded korterid, pole ikka veel kortereid küllalt või paremal juh- tumil pole neid vähemalt kõigis suurusis kül- lalt, tekib paratamata küsimus, miks ei ole kortereid küllalt. Niihästi meie kodumaa lin- nades kui välismaa linnades esineb nähe, et kortereid on juurde ehitatud protsendilisel rohkem kui on juurde tulnud elanikke, kuid kõige selle juures on siiski sageli korterite puudus teravnenud. Seetõttu ei suudeta sa- geli uskuda korterite puuduse olemust seal, kus see siiski on väga terav. Mõnikord rää- gitakse, et kriis olevat kunstlikult tekitatud ja kuulduv muid selliseid hääli. Teiselt poolt tõstetakse kahtlust jälle arvude tõelisusse jne. Millest on tingitud siin teatav vastuolu?

Prof. dr. W. Morgenroth oma varemmai- nitud artiklis toob sellesse küsimusse väga palju valgust. Ta toob ette Saksa linnade kohta järgmised tegurid.

Korterid on pärast sõda muutunud palju väiksemaks niihästi ruumide arvult kui üksi- kute ruumide suuruselt. Oma arvulised tões- tused toob ta Münchener linna kohta, leides, et need samal kujul esinevad ka teistes Saksa linnades. Münchenis vähenes korteri keskm- ine suurus 1910. ja 1925. a. vahemikus 4% võrra.

Veel suurem mõju on aga leibkonna muu- tumisel vähemaks, mis sõltub peamiselt las- te arvu vähenemisest sündimuse tagasimine- ku tõttu. Münchenis vähenes leibkonna kesk- mine suurus 13% võrra.

Laste arvu vähenemise tõttu on kogu ela- nikkonna keskmine vanus tõusnud, s. o. täis- vanute % on suurem ennesõjaaegsest. Vas-

tavalt sellele väheneb ka vallaliste arv. Nii oli Münchenis 1910.a. elanikest 58,2% val- lalisi, kuid 1925. a. kõigest 50,5%. Abielu- lisi oli 1910. a. 35,4%, kuid 1925. a. — 41,8%. Leski ja lahutatuid oli 1910. a. 6,4%, kuid 1925. a. — 7,7%.

Ka abiellumuse protsendi suurenemine mõjub kaasa. Münchenis oli enne maailma- sõda 5000—6000 abiellumust aastas ehk umbes 9 iga tuhande elaniku kohta, kuid 1919. ja 1920. a. tõusis abiellumuste arv üle 10 000 ehk 16-le iga tuhande elaniku kohta.

Sündimuse kohta ütleb prof. dr. W. Mor- genroth, et XX sajandi algul sündis iga tu- hande elaniku kohta 35 last, 1911. a. veel 23, kuid pärast maailmasõda sündis veel vaid 14—15 last keskmiselt iga tuhan- de elaniku kohta.

Sündimuse vähenemise tagajärjel oli Münchenis alla 10-aastasi lapsi pärast maai- lmasõda 28% vähem kui 1910. a. Alla 16-aastasi lapsi oli 16% vähem, kuna elanik- kude üldarv oli kasvanud 14% võrra. Üle 16-aastaste elanikkude arv oli suurenenud 25% võrra.

Tingituna kõikidest nendest asjaoludest, tekkis siis Münchenis olund, et ajal, mil ela- nikkude arv oli kasvanud 14%, kasvas leib- kondade arv 33%. Kuna korterite arvu juur- dekasv oli samal ajal 22%, ei suutnud see rahuldada vajadust, kuna ju loomulikus olundis iga leibkond vajab korterit.

Kuivõrd esinevad samad tegurid me Tal- linna korteriturul? Sellele peab vastama, et peale üksiku erandi need enam-vähem kõik esinevad ka meil. Osa küsimusi ei saa meie arvudega sellises ulatuses kindlaks määrata, kuna meil pole kõiki vastavaid arvusid aja kohta enne maailmasõda, kuid teised arud lubavad siiski kaudselt järeldada, et need te- gurid meil samuti esinevad.

Välja langeb vaid esimene tegur, et kor- terite arv ka tubade arvult oleks langenud. Vähemalt viimaseil aastail ei esine sellist mõju. Oli ju meil 1926. a. kogu korterite arvust 74,06% 1-toalisi, kuna 1939. a. oli 1-toalisi vaid 60,74%.

Mis aga puutub üksiku ruumi vähenemise, siis esineb see tegur meil igatahes väga tunduvalt. Kuna meil pole käepärast kõikide korterite liigitelu põrandapinna suuruse järgi, ei saa me selle kohta tuua täpseid andmeid, kuid võrreldes sagedaimaid põrandapindu 1926. a. korteriteloendusel järgnevate aastate ehitustegevusega, saame siiski kaunis palju ütlevald arvud. 1926. a. oli korteri sagedaim suurus 3—5 ruutsülda, s. o. 13,66—22,76 m², kusjuures sagedaim korter, nagu varem juba mainitud, oli 1-toaline, nimelt köök-tuba, mis koosnes seega ühest eluruumist. 1931.—1939. a. ehitatud korteris on sagedaim põrandapind 30—45 m², kusjuures korteri sagedaimaks suuruseks on kaks tuba ja köök, s. o. kolm eluruumi. Seega on ühe ruumi keskmine suurus langenud 10—15 m².

Abiellumuse protsendi suurenemine esineb meil Tallinnas samuti. Nii abiellus Tallinnas 1910.—1913. a. igal aastal iga tuhande elaniku kohta 9,7—10,3 paari, kuid alates 1936. a. abiellus igal aastal iga tuhande elaniku kohta üle 13 paari.

Tallinnas sündis 1911. a. iga tuhande elaniku kohta 25,2 last. Pärastsõjaaegseist aastast oli Tallinnas madalaim sündimus 1934. a. — 9,2 last iga tuhande elaniku kohta. Sealt edasi algab väike järk-järgune tõus ja 1938. a. sündis juba iga tuhande elaniku kohta keskmiselt 12,3 last. Seega on selle teguri mõju meil veel tunduavam kui Saksamaal, sest meil oli 1911. a. sündimus kõrgem Saksamaa tolleaegsest sündimusest, kuid nüüd madalam Saksamaa omast. Järelikult on ka meil leibkonna koostis vähenenud.

Et aga laps vajab korteris vähem ruumi kui täiskasvanu, siis võttis ka Stockholm oma 1935. a. korteriloenduse andmete töötlemisel aluseks põhimõtte, et elanikkude liigitusel ei loeta kõiki elanikke võrdseks, vaid viidi sisse isikuuhiiku süsteem, lugedes isikuuhiikuks kas ühe täiskasvanu või kaks alla 15-aastast last.

Nagu need arvud näitavad, kujundavad korterit vajava elanikkonna peale lihtsa elanikkude arvu veel mitmed muud tegurid,

millel on küllalt suur mõju korterite vajadusele.

VI. Suvikortereist ja muudest ruumidest.

Kahel viimasel tühjade korterite loendusel tööteldi Tallinnas eriti läbi linna piirides asuvad tühjad suvikorterid. Neid oli järgmiselt:

Tube korteris	7./8. II 1937	15./16. XI 1939
1	14	33
2	9	3
3	8	2
4	12	7
5	3	1
6	2	1
7	—	—
8	—	1
9—0	5	1
Märkimata	22	—
Kokku	75	49

Nagu nendest arvudest nähtub, pole tühjade suvikorterite arv suurenenud, vaid vastupidi, vähenenud. Nähtavasti eelistab osa suvilate omanikke ikka enam ja enam eluneda ka talvekuil suvilas, mida soodustab aeg-ajalt enam väljakujunev liiklemisvõrk. Üldse aga tuleb nentida, et suvikortereid puhtal kujul on Tallinnas siiski võrdlemisi vähe.

Peale suvilate on kõigil tühjade korterite loendusel ka registreeritud elunemiseks mittekasustatavad ruumid, mis loenduse ajal olid tühjad, nagu kauplusruumid, kontorid, töökojaruumid jne.

Neid oli tühje järgmiselt:

Tube	1931. a.	1932. a.	1933. a.	1937. a.	1939. a.
1	23	54	131	25	33
2	28	28	36	9	8
3	17	13	41	2	4
4	23	3	20	1	—
5	8	2	4	1	1
6	8	—	4	1	—
7	—	—	3	1	—
8	—	—	1	—	1
9—0	—	2	1	1	3
Märkimata	—	40	—	3	—
Kokku	107	142	241	44	50

Nagu nendest arvudest nähtub, liiguvad need enam-vähem kindlas vahekorras tühjade elukorterite arvuga, ja aastail, mil oli rohkem tühje elukortereid, oli ka muid ruume rohkem tühje. Erand sellest siiski on vii-

mane — 1939. a. See on arvatavasti tingitud sellest, et kohe sakslaste lahkumisel vabanesisid korterid, kuid ärisid ja kontoreid ei jõutud likvideerida nii kiiresti, vaid need vabanesisid suuremas osast vast ehk hiljem.

Kinnistusühikuile nimede andmise kord.

O. Angelius.

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse (RT 1938, 42, 397) 2. peatüki 4. jagu (§§ 23—30) käsitleb nime andmise küsimust kinnistusühikuile, milliseil nimi sootuks puudub. Kuna selle küsimusega tuleb tegeleda nii ametiasutisil kui ka eraisikuil — kinnisvaraomanikel ja kuna sellel alal sageli valitseb segadus ja tekib arusaamatusi, puudutan allpool lähemalt küsimust ja selle üksikasju.

Kui olemasoleval kinnistusühikul puudub nimi kinnistusraamatus, annab kinnistusühikule nime kinnistusühiku asukoha linnapea, linna- või vallavanem kinnistusühiku omaniku soovivaldusel, misjuures soovivalduses palutud nimeks ei või olla võõrapärane nimi, või nimi, millel on labane tähendus või halb kõla, või nimi, mis esineb sagedasti sellesama linna või valla piires (§§ 23 ja 10). Uue kinnistusühiku loomisel võidakse see kinnistusühik kanda kanda kinnistusraamatusse ainult selle nime all, mis talle antud kinnistusühiku asukoha linnapea, linna- või vallavanema või Põllutöoministeeriumi poolt isiku ettepanekul, kes taotleb kinnistusühiku kinnistamist enda nimele (§ 29). Seejuures ei või olla soovivalduses palutud nimeks võõrapärane nimi, või nimi, millel on labane tähendus või halb kõla, või nimi, mis esineb sagedasti sellesama linna või valla piires (§§ 30, 26 ja 10). Vaadeldes neid seaduse eeskirju võib esimesel hetkel näida, nagu peaks seega igal kinnistusühikul olema nimi: nii olemasoleval, millel veel puudub nimi, kui ka uuesti rajataval (nii siis ka linnades igal kinnistusühikul!). See ei ole muidugi nii.

Kui olemasoleval kinnistusühikul puudub nimi kinnistusraamatus, annab selle nime kinnistusühiku asukoha linnapea, linna- või vallavanem ainult kinnistusühiku omaniku soovil (Siseministeeriumi Üldosakonna seletus Viru Maavalitsusele 29. novembrist 1938, nr. 1462), nagu seda seadus sõnaselgelt väljendab. Seejuures ehitus-, käsitöö-, aia-, äri-, suvitus- ja muude selliste nimetustega eluasemekohad ei evi kinnistusraamatus seda nimetust kinnistusühiku nimena, vaid ainult kasustamisliigi nimetusena, mistõttu sellised kinnistusühikud, nagu näiteks käsitöökrunt nr. 7, ärikoht nr. XII, ehituskrunt 28, suvila XIX jms., on ilma nimeta. Seetõttu Kohtuministeeriumi ringkirja põhjal kõigile kinnistusameteile 2. detsembrist 1938, nr. 1608-n, tuleb selliste uute nimetute ehitus-, käsitöö-, aia-, äri-, suvitus- ja muude eluasemekohtade kinnistusraamatusse sissekandmisel sisse kanda koha kasustamisliigi nimetus ja katastriametinumbr — vastandina olemasoleva kinnistusühiku nime muutmisele ja uuele kinnistusühikule nime andmisele, millel juhtumeil sama ringkirja põhjal kinnistusraamatusse tuleb kanda uus nimi ilma katastriametinumbrita. Olgu aga tähendatud, et juhtumil, kui ehituskrunt, ärikoht, suvila jne. kannavad veel mõnda nime, mis neid eristab teistest sellistest kohtadest, ei loeta Siseministeeriumis kujunenud praktika järgi kinnistusraamatus esinev nimi enam kasustamisliigi nimetuseks, vaid kinnistusühiku nimeks, nagu näiteks Lepiku käsitöökoht nr. 2, Glanzström'i suvila, Assamalla valla aiakoht nr. XVIII, Eesti Tarvitajateühisuste Keskuhisuse ärikoht 24, Tal-

linna Linna Kesksaigla ehituskoht IV jne. Muide kuulub neist näitlikkudest nimedest suudeestistamisele nimi Glanzström'i suvila kui võõrapärane.

Nime võtmine uuele kinnistusühikule ei ole samuti kohuslik. Seadus määrab vaid, et nime andmine uuele kinnistusühikule toimub kinnistusühiku asukoha linnapea, linna- või vallavanema või Põllutöoministeeriumi poolt isiku ettepanekul, kes taotleb kinnistusühiku kinnistamist enda nimele, mitte aga viimase enese poolt, nagu see toimus varem (Siseministeeriumi Üldosakonna seletus Paide Linnavalitusele 30. novembrist 1938, nr. 1799).

Seega nime võtmine kinnistusraamatusse kandmiseks olemasolevale nimeta kinnistusühikule, samuti uuestirajatavale kinnistusühikule ei ole sunnustlik, kuid — kui juba tahetakse nime võtta — toimub see seaduses loeteldud ametiisikute või asutiste kaudu, mitte aga otseselt omaniku tahetel, nagu varem. Ametiisikud ja asutised on seadusega määratud nimeandjaks kinnistusühikuile selleks, et saaks teostada Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse peasihti — taotella, et kõik kinnistusühikud Eestis (samuti nagu ka kohad) kannaksid labase tähenduseta ja halva kõlata eestipäraseid ja eesti õigekirjutuse juhiseile vastavaid nimesid.

Nagu juba ülal on tähendatud, ei või kinnistusühikule anda võõrapärast nime, samuti nime, millel on labane tähendus või halb kõla, või nime, mis esineb sagedasti sellesama linna või valla piires. Võõrapäraseiks loetakse Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määruse (RT 1938, 87, 777) § 2 põhjal koha- ja kinnistusühikute nimed:

1) mis on selgelt võõrkeelsed või milleks on rahvusvahelised võõrsõnad;

2) mis on tuletatud võõrkeelsete liidete-ga või mis koosnevad eesti- ja võõrseelsetest sõnadest;

3) mis küll midagi ei tähenda, kuid oma häälikkombinatsioonilt on võõrapärase ilme-ga või ilmselt võõra algupäraga;

4) mis on foneetiliselt võõrapärased;

5) milleks on võõrapärased nimed või mis koosnevad eestikeelsest sõnast ja võõr-nimest;

6) milleks on võõrapärased välismaised kohanimed või rahvusenimed.

Kuna Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse § 7 järgi kinnistusühikute nimed kinnistusraamatus peavad olema eestipärased, ei saa anda kinnistusühikule nn. erapooletut nime, s. o. sellist, mida ei saa pidada selgelt eesti- ega võõrapäraseks, nagu näiteks Eglä, Präga, Jaska, Saprani, Jantsi, Pruuali, Sandri, Kapteni, Terli, Rosma, Uska, Vänto, Entsko, Prääma, Nautrasi jms.

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määruse § 3 põhjal loetakse labast tähendust omavateks või halvakõlalisteks koha- ja kinnistusühikute nimed:

1) milleks on sõimusõnad, halvakspondavate elukutsete nimetused või halba omadust tähendavad sõnad;

2) milleks on otseselt halva tähendusega või keelepruugis halva tähenduse saanud tarbeasjade, esemete, loomade ja kehaosade nimetused;

3) mis on pilkelise või koomilise varjundiga.

Kui tekib kahtlus, kas kinnistusühiku soovitud nimi on eestipärane või kas ta on labase tähenduse või halva kõlaga, esitab kinnistusühiku asukoha linnapea, linna- või vallavanem määruse § 11 põhjal kinnistusühikule nime andmise küsimuse lahendamiseks Siseministeeriumile.

Sageliesinevateks loetakse kõnesoleva määruse § 7 põhjal kinnistusühikute nimed, mis esinevad ühe ja sama linna või valla piires üle ühe korra. Muide on Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määruse § 7 sageli ebaõigesti tõlgendatud, järelikult ka rakendatud. Ollakse arvamusel, et näiteks valla piires asuvale kinnistusühikule ei saa anda nimeks sellist, mis juba üks kord esineb sama valla piirides. See pole õige ega kooskõlas määrusega. Ei saa nimena kinnistusühikule määrata sellist, mis esineb sama linna või valla piires üle ühe korra, näiteks kaks, kolm või rohkem korda.

Kinnistusühiku nime võtmise sooviavaldu-

ses, mis esitatakse kinnistusühiku asukoha linnapeale, linna- või vallavanemale (mitte aga Siseministeeriumile või Maavalitsusele!), tähendatakse: 1) kinnistusühiku omaniku nimi ja perekonnanimi, või kui kinnistusühiku omanikuks on juriidiline isik, siis selle nimi; 2) kinnistusühiku asukoht ja kinnistusnumber (viimane jääb ära, kui on tegemist rajatava kinnistusühikuga) ja 3) soovitud nimi (seaduse § 24). Peale selle peab sooviavaldus sisaldama Administratiivmenetluse seaduse (RT 1936, 4, 25) § 17 põhjal: 1) ametiasutise nimetus, kuhu ta on sihitud; 2) sooviavalduse esitaja aadress ja kui avaldus on esitatud voliniku poolt, siis ka viimase aadress ja 3) allkiri, mille tõestamist muide Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus ei nõua. Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määruse § 10 põhjal võib kinnistusühiku omanik kinnistusühiku nime võtmise sooviavalduses tähendada eelistusjärjekorras mitu nimekuju. Sooviavalduses esitatud nimekujudest määratakse nimeks esimene neist, mille andmiseks ei ole takistusi seaduse § 10 ettenähtud põhjusil, millised on toodud juba ülal.

Kui enne Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seaduse jõustumist, s. o. enne 1. maid 1938, uus kinnistusühik on eraldatud lepingu alusel ja valmistatud plaan, kusjuures lepingus ja plaanil on kinnistusühiku nimeks võõrapärane nimi, ja kui see kinnistusühik on kinnistusregistrisse sisse kandmata ja kinnistusühiku omanik esitab vastavale linnapeale, linna- või vallavanemale sooviavalduse kinnistusühikule uue eestipärase nime saamiseks, peab linnapea, linna- või vallavanem uue nime andmise otsuses peale muu ära tähendama lepingu sõlmimise aja ja lepingus ja plaanil märgitud kinnistusühiku võõrapärase nime. Linnapea, linna- või vallavanema poolt kinnistusühikule nime andmiseks tehtud otsuse põhjal märgib Katastriamet plaanile kinnistusühiku senise võõrapärase nime asemele uue eestipärase nime. Linnapea, linna- või vallavanema poolt kinnistusühikule nime andmiseks tehtud sama otsuse põhjal kannab kinnistusühi-

ku asukoha kinnistusamet kinnistusühiku uue eestipärase nime kinnistusregistrisse, hoolimata sellest, et lepingus oli juba samale kinnistusühikule märgitud võõrapärane nimi. Ka ei ole lepinguosalisil tarvis teha lepingus kinnistusühiku nime muutmise suhtes vastavat parandust (Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigile maa- ja linnavalitsusile 24. novembrist 1938, nr. 1738). Eeltähendatud juhtumel uuele kinnistusühikule osa avamisel kinnistusraamatus tuleb sisse kanda nime andmise otsusega antud uus nimi ilma Katastriameti numbrit ja lepingus märgitud võõrapärast nime tähendamata (Kohtuministeeriumi ringkiri kõigile kinnistusameteile 2. detsembrist 1938, nr. 1608-n).

Olemasolevale kinnistusühikule nime andmise sooviavaldusele lisandatakse teatis kinnistusraamatust, et kinnisvaral puudub nimi (§ 25). Ringkonnakohtu kinnistusameti kantseleimaksu seaduse (RT 1924, 67, 23) § 1, p. 7 põhjal võetakse kantseleimaksuna 1 kr. igalt poognalt teatiste eest kinnistusregistrist kinnistusühiku nime, asukoha ja omaniku kohta. Peale selle kuulub kõnesolev sooviavaldus tempelmaksustamisele üldises korras (Siseministeeriumi Üldosakonna seletus Viru Maavalitsusele 29. novembrist 1938, nr. 1462). Lõpuks tuleb sooviavalduselt tasuda ka omavalitsuste kantseleimaks Linna- seaduse (RT 1938, 43, 404) §§ 330—332 ja Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) §§ 151—153 ettenähtud aluseil ja määral, sest Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise seadus ei näe ette omavalitsuste kantseleimaksust vabastamist. Vabastada võib sellest kantseleimaksust omavalitsuste maksudest vabastamiseks ettenähtud üldise korra alusel (Siseministeeriumi Üldosakonna seletus Viru Maavalitsusele 29. novembrist 1938, nr. 1462). Olemasolevale või uuesti rajatud kinnistusühikule nime andmiseks ei ole vaja tasuda seaduse § 12 ettenähtud 10 kr., millist kulu tuleb kanda vaid kinnistusühikute nime muutmisel. Sellest seaduse eeskirjast on sageli valesti aru saadud ja tasu nõutud igasuguse seadusliku aluseta.

Koha- ja kinnistusüksuste nimede korraldamise määruse § 13 põhjal tuleb kinnistusühikule nimeandmise otsuses tähendada:

1) kinnistusühiku omaniku nimi ja perekonnanimi või kui kinnistusühik kuulub juriidilisele isikule, siis selle nimi;

2) kinnistusühiku omaniku elukoht või kui kinnistusühik kuulub juriidilisele isikule, siis selle juhatuse asukoht;

3) kinnistusühiku asukoht ja kinnistusnumber;

4) vastava kinnistusameti nimetus;

5) kinnistusühiku uus nimi;

6) otsuse tegemise kuupäev;

7) otsusetegija ametinimetus ühes ta allkirjaga.

Linnapea, linna- või vallavanema jaatavad otsused jõustuvad nende allakirjutamisega. Linnapea, linna- või vallavanema eitaavad otsused jõustuvad ühe kuu möödudes, arvates otsuse teadaandmise päevast, kui edasikaebust ei ole esitatud. Siseministri või maavalitsuse otsused, mis on tehtud edasikaebuse puhul, jõustuvad nende otsuste allakirjutamisega.

Linnapea või linnavanema eitava otsuse peale võidakse kaevata siseministrile ühe kuu jooksul, arvates otsuse teadaandmise päevast. Kaebus kirjutatakse siseministri nimele ja esitatakse linnapeale või linnavanemale, kelle otsuse peale kaevatakse. Viimane saadab kaebuse ühes asjassepuutuva materjaliga Siseministeeriumile 7 päeva jooksul, lisandades kaebusele oma seletuse. Samal alusel ja tähtajal võidakse kaevata vallavanema otsuse peale maavalitsusele. Siseministri ja maavalitsuse otsused on lõplikud ning nende peale ei ole edasikaebust (§§ 27, 30 ja 14). Edasikaebus linnapea, linna- või vallavanema otsuse peale kuulub tempelmaksustamisele üldisil alusel.

Notariaalseaduse (VSK, k. XVI) § 352, p. 4 põhjal kinnistusameti ülem jälgib muide kinnistusühikute nimede muutmise otsuste seaduspärasust ja teeb eitava otsuse, kui otsus on silmanähtavalt seadusvastane, näidates seejuures sama seaduse § 354 põhjal ei-

tava otsuse tegemise alused. Kaebus kinnistusameti ülema eitava otsuse peale esitatakse kinnistusühiku omaniku poolt Notariaalseaduse §§ 300, 365 ja 366 põhjal erakaebuse korras ringkonnakohtule. Kaebus esitatakse Tsviilkohtupidamise seaduse (VSK, k. XVI) §§ 167 ja 168 põhjal 7 päeva jooksul, arvates otsuse kuulutamisest.

Linnaseaduse §§ 68, 79 ja 91 põhjal peab linnapea või linnavanem taanduma sama seaduse § 55 ettenähtud juhtumel § 54, lõik I loeteldud põhjusil, s. o. ta ei või muide otsustada kinnistusühiku nime muutmist: 1) kui ta ise, ta abikaasa, sugulane ülenevas või alanevas joonel või sugulane küljjoones kuni neljanda astmeni või hõimlane kuni teise astmeni on kinnistusühiku omanikuks või kaasomanikuks; 2) kui otsus puutub ta eestkostmisel või hooldamisel olevaisse isikuisse või ta kasulapsisse või kasuvanemasse; 3) kui ta oli või on asjaosalise seaduslik esindaja või volinik; 4) kui ta isiklikult või mõni p-des 1 ja 2 tähendatud isikuist või ta volitaja on huvitatud otsusest. Pealinnas ja esimese astme linnades linnapea taandumise korral teeb otsuse abilinnapea või linnapea asetäitja, teise astme linnades — linnapea asetäitja, kui ka viimased peavad taanduma — mõni linnanõunik, kes ei pea taanduma. Kolmanda astme linnades linnapea või linnavanema taandumise korral teeb otsuse abilinnapea või abilinnavanem, kui ka viimased peavad taanduma, esitab linnapea soovivalduse otsustamiseks Siseministeeriumile, linnavanem — maavanemale. Vallaseaduse § 65 põhjal peab vallavanem taanduma kinnistusühiku nime muutmisest sama seaduse § 45, lõik I loeteldud põhjusil, mis on samad, nagu Linnaseaduse § 54, lõik I ettenähtud. Vallavanema taandumise korral teeb otsuse vallavanema abi, kui ka viimane peab taanduma, esitab vallavanem soovivalduse otsustamiseks maavanemale (mitte siseministrile, nagu seda ekslikult on praktiseeritud). Taanduda tuleb loeteldud ametisikuil ka siis, kui on tegemist linnale või vallale kuuluvale kinnistusühikule nime andmisega.

Saksa omavalitsuste ehitusametite tegevusest sõjaajal.

Iga sõda nõuab üksikute valitsemisülesannete täitmise piiramist, aga ka mõnede ülesannete täitmise täielist ärajätmist või edasilükkamist. Seepärast on loomulikult tarviline, et iga omavalitsusjuht oma valitsemisaparaadis võtab kaalumisele, milliseid ülesandeid võib jätta täitmata ehk milliseid täita piiratud ulatuses. Selleks sunnib esiteks asjaolu, et sõjaajal peab tahestatmata püüdma teostada teatud säästu, ja teiseks sõjateenistuse tõttu vähendatud personaal, kelle peale on pandud uusi kohustusi seoses sõjaliste ülesannete täitmisega. Selline sõjaolundi nõudeile vastav ümberorienteerumine näib olevat kergeim teostada omavalitsuste ehitusametis või ehitusosakondades. Personaali, ehitustöölise ja ehitusmaterjali puudus sunnib tavalist ehitustegevust lõpetama. Teostamisele võivad tulla vaid mõned sõjaväe huves tehtavad tööd, nagu mõnede tänavate ehitamine või sõjaväele mõnede ruumide ehitamine. Sellest võiks teha järelduse, et ehitusameteile tuleks leida ja anda täiesti uusi ülesandeid või neid asendada mõne väikese abiametkonnaga. Tuleb aga märkida, et seejuures jäetakse täiesti tähelepanemata, et n.-ö. sunni viisil esilekutsutud seisakut ja vaheaega ehitustegevuses peaks kasustatama planeerimistöiks, kuigi ainult piiratud ulatuses. Et see pole mingi tühine töö või luksuse tagajamine, vaid otse hädavajaline, seda tõendavad parimini ajad peale maailmasõda, millised selles suhtes on andnud rangeid õpetusi.

Kuidas oli siis lugu tookord?

Kuna ehitustegevus jäi seisma kohe maailmasõja algpäevil, kasustati omavalitsuste ehitusameteid väga mitmesuguste ülesannete täitmiseks. Neis lahendati puidu ja söe jagamise ja muid selliseid küsimusi, millel tehnikaga pole midagi ühist. Jäeti täheldamata, et juba sõja kestel igas linnas või omavalitsuses kerkis esile ülesandeid, millede täitmiseks oli vaja ette näha vastavat ruumi ja millistega tuli alata peale sõja lõppu. Selle

asemel, et sõjaväest vabaolevail tehnikuil lasta tegeleda vastavate planeerimis- ja eeltöödega, heideti need tööd enamasti lihtsalt kõrvale ja siis sõja lõpul tuli seista raskete probleemide ees. Peale selle olid tehnikud, tehes pika sõja kestvusel oma kutsealale mittevastavaid töid, jäänud võõraks oma kutsealale ja tegemata olid jäänud ka hiljem vajaliseks osutunud planeerimis- ja eeltööd. Üksikuil juhtumeil olid ka tublid tehnilised jõud, kes ei leidnud rahuldust sõjakaartide väljajagamisel, rännanud välismaile. Sõjast tagasipöördunud tehnikud pidid oma mitmeaastase äraoleku tõttu endid hakkama järele oma ametialal alles sisse töötama ja seepärast sõja lõpul enamikus linnades polnud kasustada kutsealal n.-ö. sissetöötanud tööjõude. Aga sõjaajal seismajäänud planeerimistöid vajasisid kiiresti jätkamist. Tagajärjeks oli see, et ajal peale maailmasõda tehti palju vigu asustustehnilisel linna- ja ruumiplaneerimise alal. Planeerimised polnud mõnikord üldse praktiliselt teostatavad ja vigade kõrvaldamine nõudis suurt ja pingutavat tööd ja kulusid. Nn. sõjaaja sääst pole kaugeltki võrreldav või kõrvutatav kahjudega, mis tekkisid rahvamajandusele planeerimistöode teostamatajätmisega sõjaajal. Ainult üksikuil juhtumeil pole linnapead katkestanud planeerimistöid, vaid kasustades vaikust ehitustegevuses, on rakendanud just ehitusametid nende tööde tegemiseks.

Saadud õppetunnist tuleb teha kindlaid ja otsustavaid järeldusi, mida tõendavad ka järgmised kolm tõsiasi.

Puuduvate korterite arv kõneleb meile selget keelt. Kohe peale sõja lõppu tuleb teha heaks olevaid puudusi ja kõrvaldada sõjategevuse kestel ehitustegevuse seismise ja piiramise tõttu tekkinud korteripuudus. Elanikkude juurdekasv ja osa korterite elunemiskõlbmatuks muutumine — need mõlemad põhjustavad korterite juurdeehitamise kiire vajaduse.

Kes püüab mõista ja aru saada Saksa po-

liitlisist ja majanduslikest sündmusist Saksa riigi ida- ja kaguosas — see mõistab ka, et Saksamaa raskuspunkt liigub läänest itta ja kakku. See liikumine pole mitte ainult sõja- aegne, vaid jätkub kahtlemata intensiivsemalt veel peale sõda. See tähendab aga majanduslikku ümbermoodustamist, mis vana-Saksa mitmeis linnades kutsub esile kas rahvastiku arvu lõdvenemise või ka tihenemise ja sellega asetab neid linnu uute ja raskete ülesannete ette, mis vajavad lahendust ruumiplaneerimisküsimuste suhtes.

Mõeldagu vaid tööstuste ja nende tööliskondade ümberasustamisele ja nende linnade liikluspunktide välja- ja ümberkujunamisele, mis asetsevad elavamaks muutunud liiklemisteil, mis viivad itta, kakku ja põhjast lõuna. Juba aastaid on kõneldud n.-ö. linnade „saneerimisest“ saksa rahva bioloogilise rahvajõu tugevdamiseks. Senini on selles suhtes tehtud võrdlemisi vähe, kuna ehitusametid on olnud selleks liiga ülekoormatud oma päeväülesannetega, et tegeleda veel nende küsimuste ja ülesannetega. Selline linnade „saneerimine“ vajab teatavasti põhjalikke eeltöid ja planeerimisi. Saneerimispiirkonnast ümberasuvate elanikkude ärapaigutamine nende elukutsete järgi nõuab põhjalikku läbimõtlemist. Samuti tuleb välja arvestada elanikkonna kahjutasu ja lammutatavate majade hüpoteekide väljalunastamist. Kes kunagi on sellise „saneerimise“ teostanud, see teab, kuipalju tuleb selleks kulutada aega ja vaeva, et neid ülesandeid lahendada.

Kõik need probleemid toovad endaga kaasa nõude suunata ehitustegevust praktiliselt uutele sihtidele. Igale praktilisele ehitustegevusele peab eelnema plaanikindel töö. Enne praktilisele ehitustegevusele asu-

mist tuleb planeerimisel arvestada maa-alajaotust, majandust, hoonestuse üldplaan, kohalikku ehitusplaani, tänavatevõrku, kanalisatsiooni, veevärki, linnade saneerimist ja uusi asundeid.

Kui suunata oma pilgud eeltoodud ülesandele, saab selgeks, et nüüd, kus ehitusametid pole ülekoormatud ehitustöödega, peab algama planeerimisega, et peale sõda kohe kõik vajalised eeltööd, tulevaste ülesannete korralikuks lahendamiseks oleks tehtud ja linnaomavalitsused oleks siis käsutada hulk sissetöötatud ja asjaga kursis olevaid töijõude. Tuleb tõsiselt võtta seda hädaohtu, et sõja kestel linnade head tehnikud, kes rasva- ja seebikaartide jagamise tööil ei tunne täit rahuldust, rändavad itta suurile ülesehitustööle ja võtavad, võib-olla, leiva seal kohapeal olevailt tehnikuilt. Seega on siin tegemist suurte tulevikuülesannetega Saksa linnades ja riigis. Ei tohi kunagi unustada, et silmapilgul, kui ülesandeid tuleb rakendada tegelikku ellu, on juba liiga hilja hakata mõtlema planeerimisele, sest nii tekiks üks viga teise järele, mida on põhjustanud puudulik ja läbimõtlemita planeerimine. Neid vigu ei saa aga kõrvaldada, nagu kõrvaldatakse või täiendatakse mõnda puudulikku seadust, vaid need vead jäävad kõigiks aegadeks kivisse ja terasesse ühe generatsiooni häbiks.

Sel põhjusel on ka Saksa siseminister oma käsukirjas „Omavalitsuste lihtsustamine“ — 30. augustist 1939 kõnelenud planeerimiste „kitsendusist“, kuid mitte „lõpetamisest“ ja olnud arvamusel, et liiga kaugele ulatuvaid planeerimisi poleks küll vaja teha, kuid ka sõjaajal tuleb ettenägelikult planeerida niipalju, kui selleks on vajadust ja ka võimalust.

„Der Gemeindetag“

Linnade pensionikapitalimaksudest ja pensionäridest.

Sügisel 1939 algatas Õpetajate Koda riigi- ja omavalitsusteenijate pensionide tõstmise küsimuse. Et jõuda selgusele, millisel määral praegu nii linnateenijad kui ka linnaomavalitsused kannavad ohvreid pensionikapitali

heaks ja kui palju neil on praegu pensionäre, korraldas Eesti Linnade Liit sellekohase ankeedi. Selle põhjal osutus võimalikuks koostada järgmine tabel.

Linnad	Pensionikapitalimaksu makstud						Pensionioõiguslikke		Pensionäre			Pensionideks makstud summa	
	Palgast kinnipeetud 2%		Linna poolt makstud 6%		Kokku		Arv	%	Üldse		Pensionioõiguslike arvust %	Kr.	S.
	Kr.	S.	Kr.	S.	Kr.	S.			Arv	%			
Tallinn	43 244	06	144 716	—	187 960	06	2124	45,69	183	37,97	8,62	95 260	40
Tartu	12 610	—	42 766	50	55 376	50	819	17,62	90	18,67	10,99	24 935	37
Narva	3 745	30	11 235	90	14 981	20	199	4,28	60	12,45	30,15	26 699	03
Pärnu	4 786	—	14 369	70	19 155	70	246	5,29	23	4,77	9,35	7 380	—
Nõmme	2 332	30	6 996	90	9 329	20	195	4,19	3	0,62	1,54	2 235	54
Viljandi	2 557	40	7 672	20	10 229	60	162	3,48	21	4,36	12,96	8 733	05
Valga	1 799	95	6 841	10	8 641	05	185	3,98	16	3,32	8,65	4 981	58
Rakvere	2 354	90	7 022	70	9 377	60	118	2,54	21	4,36	17,80	9 640	96
Võru	1 488	—	4 759	20	6 247	20	93	2,00	11	2,28	11,83	3 139	19
Kuressaare	—	—	2 700	—	2 700	—	46	0,99	7	1,45	15,22	2 425	—
Petseri	228	04	684	12	912	16	33	0,71	8	1,66	24,24	3 069	64
Haapsalu	665	20	2 013	50	2 678	70	39	0,84	9	1,87	23,08	3 558	16
Tapa	702	64	2 104	46	2 807	10	38	0,82	1	0,21	2,63	142	80
Paide	590	61	1 960	51	2 551	12	51	1,10	4	0,83	7,84	1 491	16
Türi	753	41	3 189	91	3 943	32	61	1,31	1	0,21	1,64	64	—
Tõrva	187	—	564	60	751	60	13	0,28	1	0,21	7,69	451	20
Põltsamaa	430	—	1 152	70	1 582	70	27	0,58	2	0,41	7,41	1 058	40
Mustvee	124	10	703	30	827	40	29	0,62	1	0,21	3,49	600	—
Mõisaküla	178	10	565	32	743	42	18	0,39	3	0,62	16,67	788	66
Otepää	106	—	387	—	493	—	17	0,37	1	0,21	5,88	107	64
Jõhvi	130	60	580	47	711	07	22	0,47	—	—	—	—	—
Kunda	140	40	420	—	560	40	7	0,15	—	—	—	—	—
Sindi	225	23	675	69	900	92	18	0,39	3	0,62	16,67	1 504	—
Elva	109	90	328	70	438	60	6	0,13	—	—	—	—	—
Kallaste	69	20	207	60	276	80	4	0,09	—	—	—	—	—
Antsla	82	50	247	20	329	70	13	0,28	2	0,41	15,38	1 165	96
Kärdla	56	30	450	90	507	20	16	0,34	—	—	—	—	—
Kilingi-Nõmme	95	88	287	64	383	52	8	0,17	—	—	—	—	—
Jõgeva	116	60	349	50	466	10	6	0,13	—	—	—	—	—
Suure-Jaani	142	20	241	80	384	—	11	0,24	6	1,24	54,55	2 049	84
Keila	85	30	256	40	341	70	7	0,15	—	—	—	—	—
Mustla	141	—	246	66	387	66	8	0,17	—	—	—	—	—
Paldiski	211	40	392	70	604	10	10	0,21	5	1,04	50,00	2 079	—
Kokku	80 489	52	267 090	88	347 580	40	4649	100,00	482	100,00	—	203 560	58

Tabelist nähtub, et kõige rohkem pensionioõiguslikke teenijaid on Tallinnal — terve 2123 isikut ehk 45,69% kõikide linnade pensionioõiguslike teenijate üldarvust — ja Tartul — 819 ehk 17,62%. Teistes linnades on neid tunduvalt vähem. Kui aga võrrelda pensionioõiguslike linnateenijate arvu pensionäride arvuga vastavates linnades, siis nähtub, et ned jagunevad üle riigi väga ebamääraselt. Jättes kõrvale Suure-Jaani ja Paldiski, kus arvude väiksuse tõttu näib olevat tegemist juhuslikkusega, nähtub, et Tallinnal on vaid 183 pensionäri, mis on vaid

8,62% pensionioõiguslike linnateenijate arvust, Tartul — 90 ehk 10,99%, Narval aga — 60 ehk 30,15%, Petseril — 8 ehk 24,24%, Haapsalul — 9 ehk 23,08%. Arvatavasti pensionärid, minnes pensionile, valivad omale elukohaks selliseid linnu, kus elu on odavam ja kõigepealt korteriüürid madalamad kui suurtes linnades, millega vist ongi seletatav see arvude suur erinevus. Kõik linnad kokku maksid 1938./39. a. pensionikapitali heaks (kaasa arvatud linnateenijate poolt makstud summad) aastas 347 580 kr., kuna pensionärid seevastu said 203 560 kr.

Riigile kuuluvad hooned linnade kasustada.

Teatavasti korraldati 1935. a. Vabariigi ja Tallinna linnaomavalitsuse mõnede kinnisvarade korraldamise seadusega lõplikult küsimus, mis juba aastaid oli päevakorras. Selle küsimuse päevakorda võtmist põhjustas asjaolu, et mitmed linnade koolid asusid riigile kuuluvates majades ja seevastu paljud kasarmud linnade majades. Nende hoonete otstarbekohast kasustamist ja ka korralikku

remontimist takistas tunduvalt see, et hoone valdaja polnud hoone omanik. Sama asjaolu sunnib ka teisi linnu otsima teid küsimuse otstarbekohaseks lahendamiseks.

Et jõuda selgusele, millistes linnades, kui palju ja millises väärtuses kasustavad linnad riigi kinnisvarasid, korraldas Eesti Linnade Liidu büroo sellekohase ankeedi, mille tulemused on kokku võetud alljärgnevas tabelis.

Linnad	Hoone otstarve	Hoone materjal	Hoone väärtus	
			Kr.	S.
Tartu	Tööstörs, Naisühingu kutsekool, pudretivabriku kontor	Kivi ja sega	55 337	37
Narva	I gümnaasium, I progümnaasium, Linna Erakaubanduskeskkool, II algkool	Kivi	360 000	—
Viljandi	III algkooli hoone, juhataja korter, kooliteenija korter, puukuur, Naiskutsekool, puukuur	Kivi ja puu	54 800	—
Valga	Gümnaasium, keskkoolid	Telliskivi	55 274	—
Võru	I algkool	Kivi	35 000	—
Paide	Alg- ja täienduskool	Puu, paekivi	5 300	—
Türi	Alg- ja reaalkool, progümnaasium, aianduskeskkool, eragümnaasium	Kivi	180 000	—
Jõhvi	Linnavalitsuse kantselei	Paekivi	10 970	—
Kunda	Hoolealuste korterid, osalt üüritatud	Paekivi	3 000	—
		Kokku	748 711	37
		Sellest hariduse otstarbeks	690 378	—

Nagu tabelist nähtub, on veel ainult Narval suuremas ulatuses kasustada riigi kinnisvarasid ja kõik need on koolimajad, kuna Tartu on omal ajal suutnud seda küsimust lahendada. Teiste linnade käes on ka peamiselt koolimaju.

Eesti Linnade Liit on otsustanud pööruda Siseministeeriumi kaudu Vabariigi Valitsuse poole palvega, et linnade kasustada olevad hooned antaks üle neile tasuta, kuna haridusülesannete täitmine lasub linnadel.

Konsultatsioon.

Küsimus.

Missuguse ainega on soovitatav täita linna jalgte pealiskihete, et vältida tolmamist?

Vastus.

Kui kõnnitee kasustamine on peamiselt suvel, kui kõnnitee on tavaliselt kuiv, siis oleks odavam katta see 7—10 cm paksuse musta mullaga, seda hästi siludes ja andes põikallakud ca 15%. Kõnnitee rohtub ära ja käimise koht näib jalgrajana, mis pole ilus.

Paremat katet saab kruusast, mis sisaldab 5—10% savi, kui sellist kruusa leidub läheduses. Kruusakiht peaks olema vähemalt 7 cm paks, hästi silutud, põikallakud ca 10% ja pind rullitud (käsirulliga), kastes seda veega. Savi sisaldav kruus muutub käimise all ja kuivades kõvaks, ei tolma ega lähe ka vihma ajal lödiseks (nagu Viljandi mõned kõnniteed!). Kui kruusas savi ei ole, siis jääb ta kaua liikuvaks ja sõredaks ja sellega katmine ei anna soovitud tagajärgi.

Alaliselt korralikku katet saab tsementbetoonist. Nende katete ehitamise juhtnõõrid on välja antud Teedehituse Urimise Seltsi poolt. Head ja püsivad kõnniteed saab ainult siis, kui kõigist nõudeist nii töö kui ka materjalide suhtes täpselt kinni peetakse. Tsementbetoonist kõnniteed saab ehitada ilma masinateta, mis on väikelinnadele sobiv.

Asfaldilistest kõnniteede katete tüüpidest võiks soovitada bimak- (bituumen + makadam) katet, tarvitades „Estoasfalti A“, või immutatud katet. Kui kõnniteel on mingi kõva alus juba olemas, millel on korralik profiil, on sobiv pealispindamine.

Nende katete ehitusviisid on kirjeldatud „Üldistes juhtnõõrides asfaltteede ehitamiseks“. Asfaltkatete tegemisel vajandub katelaid ja muid seadmeid.

Küsimus.

Kuidas on otstarbekohasem toimida juhtumil, kui linna planeerimiskava kohaselt väljaehitamisele tuleva tänava jalgteel riivab eraomaniku krundi ja eraomanik pole nõus vabatahtlikult seda maariba tänava alla loovutama või nõuab selle eest liiga kõrget hinda?

Vastus.

X Linnavalitsuse poolt esitatud küsimuse kohta, linna planeerimiskava teostamisel era-

kruntidest tänava alla vajaliste maaribade võõrandamise asjas oleks otstarbekohasem siiski leida võimalus kokkuleppe saavutamiseks krundiomanikuga ta krundist maaribaks tasuta või vastava tasu eest linnale andmiseks. Kui aga igasuguse kokkuleppe saavutamise osutub täiesti võimatuks, ei jää küsimuse lahendamiseks teist pääseteed, kui tuleb Ehitusseaduse § 230 alusel asuda vajalise maariba sundvõõrandamisele.

Küsimus.

Kes on kohustatud ehitama tammi ja seda korras hoidma järgmisel juhtumil:

Veeühing, kaevates peakraavi, alandab seega linnavalitsusele kuuluvat supeljärve pinda, takistades järve üldse värske vee juurdepääsu. Olgu veel tähendatud, et linnavalitsus pole veeühingu tegevusest huvitatud ja tammi ehitamisega oleks võimalik järve vett reguleerida.

Vastus.

Veekorralduse seadused ei kehti linnade administratiivpiires ja seepärast ei ole veeühingul õigust kaevata kraavi sundkorras linna maa sees ja järve juurde. Linnavalitsus on õigustatud kraavi kaevamist lubama kokkuleppe alusel, s. o. lepingu järgi veeühinguga, milles oleks ette nähtud vajaliste tammide ehitamine ja ka nende korrashoiu kulude tasumine.

Kroonika.

V Balti riikide linnade liitude konverents.

On juba saanud endastmõistetavaks, et teatud alal teotsevad isikud tulevad aeg-ajalt kokku, et ühiselt arutada oma päevamuresid, otsida teid ühiste raskuste kõrvaldamiseks ja püstitada tähiseid oma tulevikutööks.

Ka Eesti linnategelased kogunevad igal aastal paaril korral oma esindajatekogu koosolekuks, kus peale Eesti Linnade Liidu tegevuse suuna kindlaksmääramise ja majanduslike küsimuste arutamise käsitellakse mitmesuguseid kommunaalalasse puutuvaid küsimusi.

Tihe koostöö valitseb ka Eesti, Läti ja Leedu linnategelaste vahel. Kuna kõik kolm Balti riiki elavad pea võrdsetes oludes, on eriti väärtuslik vastastikku tundma õppida neid meetodeid, kuidas ühel või teisel maal lahendatakse tekkinud kommunaalprobleeme. Seks on hakatud korraldama järjekindlasti Balti riikide linnade liitude konverentse. Neil konverentsidel peetud referaatides on käsitletud kõiki tähtsamaid kommunaalprobleeme ja sellekohaste resolutsioonide vastuvõtmisega on püütud ühtlustada kõigi kolme riigi linnaomavalitsuste tegevuse suun-

da. Samal ajal on ka linnategelasil avanenud võimalus näha oma silmaga seda suurt korraldustööd, mida kõigi kolme riigi linnaomavalitsused on teinud linnade kõikidel tähtsamatel tegevusaladel, nagu heakord, haridus, tervishoid, hoolekanne jne. Ja et Balti riikide kommunaalkultuuri tase on viimase paarikümne aasta jooksul väga suuresti tõusnud, milline tendents ka kestab, on väga suurel määral ühiste konverentside reaalseks tulemuseks.

I konverents peeti 25. ja 26. mail 1927 Riias ja selle päevakorras oli:

„Linnaomavalitsuste õiguslik seisund.“ (Referendid: K. Bumeisters — Läti, V. Smetanin — Eesti ja J. Vileišis — Leedu).

„Linnade liitude organisatsioon ja tegevus.“ (Referendid: J. Jagars — Läti, V. Smetanin — Eesti ja L. Kairunaitis — Leedu).

„Linnaomavalitsuste majanduslik-rahanduslik seisund.“ (Referendid: N. Sudmāls — Läti, H. Neuhāus — Eesti ja J. Vilkaitis — Leedu).

„Linnade ehitamine.“ (Referendid: A. Maydell ja A. Lamse — Läti, E. Habermann — Eesti ja K. Reison ja Gordevicius — Leedu).

II konverents peeti 5. ja 6. septembril 1931 Tallinnas ja selle päevakorras oli:

Ülevaade Eesti, Läti ja Leedu linnade liidu tegevusest 1927—1931.

Ülevaade Balti riikide linnade liitude vahelise komitee tegevusest 1927—1931.

„Linnade ettevõtted.“ (Referendid: A. Uesson, K. Luik ja V. Smetanin — Eesti, N. Sudmāls — Läti ja J. Vileišis — Leedu).

III konverents peeti 6. ja 7. juulil 1935 Kaunas ja selle päevakorras oli:

„Leedu linnade õiguslik konstruktsioon.“ (Referent: A. Merkys — Leedu).

Ülevaade Läti linnaomavalitsuste õiguslikust seisundist. (Referent: H. Celmiņš — Läti).

„Hoolekandekorraldus.“ (Referendid: O. Viksninš — Läti, P. Suit — Eesti ja P. Ruseckas — Leedu).

IV konverents peeti 16., 17. ja 18. juunil 1938 Riias ja selle päevakorras oli:

„Linnade ehituse õiguslikud alused.“ (Referendid: P. Sisk — Eesti, P. Dreimanis — Läti ja A. Jokimas — Leedu).

„Linnade rahandus.“ (Referendid: A. Kacens — Läti, A. Uesson — Eesti ja J. Audickas — Auđenas — Leedu).

„Teede leidmine Balti riikide linnaomavalitsuste õiguste ühtlustamiseks.“ (Referendid: A. Merkys — Leedu, V. Smetanin — Eesti ja H. Štolcs — Läti).

15., 16. ja 17. juunil 1940, s. o. „Balti Nädala“ ajal peetakse Tallinnas V Balti riikide linnade liitude konverents, millest osa võtab linnategelasi Eestist, Lätist ja Leedust, igalt maalt 25 esindajat, nagu seda ette näeb vastav kodukord.

Seekordselt konverentsil kantakse ette kolm referaati:

„Linnade ülesanded passiivses õhukait-ses kohandamise alal.“ (Referendid: R. Liepiņš — Läti, S. Rusteika — Leedu ja E. Umbliā — Eesti).

„Linnaomavalitsuste uusi ülesandeid üle-elataval ajal.“ (Referendid: V. Smetanin — Eesti, J. Maurukas — Leedu ja V. Vairogs — Läti).

„Linnade rahandus seoses üleelatava aja-ga.“ (Referendid: P. Povylius — Leedu, V. Vairogs — Läti ja A. Uesson — Eesti).

Peale konverentsi korraldatakse külalisile õppematk, et võimaldada neile tutvuda ka mõne teise linna elu-olu ja arenguga.

Kava kohaselt külastatakse 18.—22. juu-nini 1940 Tapat, Rakveret, Kohtla põlev-kivikaevandust, Oru lossi, Narva-Jõesuud, Narvat ja Tartut.

Kõigile linnategelasile Lätist ja Leedust, samuti ka kodumaalt, kes tulevad V Balti riikide linnade liitude konverentsile, ütleb Eesti Linnade Liit: „Tere tulemast!“

Rootsi linnad Soomet üles ehitama.

Selle olundi parandamiseks, millesse vast-lõppenud sõja läbi on sattunud Soome lin-nad, alevid ja tihedasti asustatud asulad, on

Rootsi linnad tundnud oma kohuse olevat kaasa aidata. Küsimuse igakülgselt kaalumiseks kutsus Stokholmi linn 10. veebruariks 1940 kokku erilise koosoleku, millest olid palutud osa võtma 12 suurema linna esindajat Rootsist, Rootsi omavalitsuste liitude esindajad ja Soome linnade liidu esindajad. Nõupidamisel otsustati pöörduda kõigi Rootsi linnade, alevite, tihedasti asustatud asulate ja omavalitsuste liitude poole üleskutsega, et nad aitaksid igaks omaltpoolt kaasa Soome ülesehitamisele. Abistamist peeti otstarbekaimaks teostada sel teel, et iga Rootsi linn, alev või tihedasti asustatud asula võtab omale nn. „adoptiivkogukonnaks“ ühe ühiku Soomest ja püüab siis teha kõike võimalikku selle ülesehitamiseks. Kuna aga Rootsist on linnu ja alevit rohkem kui Soomes, siis moodustavad Rootsi linnade liit ja Soome linnade liit kokku erilise keskuse, kes juhib nende summade kasutamist, mis laekuvad sellistelt kogukondadelt, kellele pole jätkunud „adoptiivkogukonda“ Soomes. Neid summasisid kasustatakse siis selliste kogukondade ülesehitamiseks, keda „adopteerija“ ei suuda küllaldaselt määral toetada ja teiseks vajadusilks.

Suur osa abistamistööd Soome linnade ülesehitamise alal kavatakse teostada otse Rootsist saadetavate tööjõududega, kes saavad oma tasu Rootsist ja koguksid selle töö kaudu selliseid teadmisi, mis võiks olla kasuks ka Rootsi linnade õhukaitseks ja elanikkude kaitseks võimaliku sõjaohu puhul. Sel põhjusel saadetakse osa tööjõude Soome õppereiside näol ja õppereiside krediitide arvel.

Osa abistamist toimuks natuuras, eriti selliste vahendite saatmise näol, mille järele Soomes on suur vajadus, kuid mida pole saada vabal turul. Siia kuuluvad tulekaitsevahendid, sanitaarsed esmaabivahendid, arstimid, transportvahendid, tööriistad, kommunaaltehniliste ettevõtete tagavaraosad jne.

Peale selle jätkab ka pärast sõda oma tegevust eriline organisatsioon, kelle ülesan-

deks on korraldada sanitaarsed abi Soomes. See organ töötab Rootsi tervishoiuvalitsuse juures ja kannab nimetust „Soome haigeravi“. Selleks on Rootsist saadetud otse Soome arstilist ja sanitaarpersonaali. Kuna sõja lõppemisega ei peetud enam vajaliseks pidada Soomes Rootsist saadetud tuletõrjet, kuna vajadused olid võtnud teise ilme, leiti aga, et sanitaarpersonaali järele pole vajadus veel lõppenud.

Eriti tuntakse ka vajadust aknaklaasi järele, niisama sisemiste veetorude, keskkütetorude ja -radiaatorite järele, mida saadetakse Rootsist ka otse natuuras.

Rootsi linnade liidu kongressist.

Rootsi linnade liidu viimane kongress peeti Eskilstunas 11. ja 12. augustil 1939. Ka siin ilmnnes juba sõjapilte. Esimesena refereeris õhukaitseinspektor A. Z e t t e r q u i s t teemal: „Kogukonnad ja õhukaitse“. Referent tõi ette õhukaitse tähtsust õhuohu vähendamisel ja milliseid ülesandeid see paneb kogukondadele. Ka kulud on Rootsist 1937. a. kehtimapanud seadusega jagatud linnade ja riigi vahel. Leiti, et need kulud peaksid rõhuvas enamuses pandama riigile, kuna õhukaitse on sisult riigikaitse osa. Viimast seisukohta toonitati eriti järgnenud läbirääkimisid.

Edasi refereeris Rootsi turistideühingu sekretär dr. K. J. A n r i c k vabade tundide kasutamise kergendamise vahendeist. Ta soovitas sisse seada ekskursiooniõomaju ja puhkepaiku. Ses suhtes on ka kogukonnad toetanud turistideühingut.

Viimasena refereeris linnanõunik professor H. G. S u n d b e r g kogukondlikust omavalitsusest. Referent analüüsis omavalitsuse printsiipe, nende kohandamisi ja tagajärgi omavalitsuste erinevates tegevusharudes.

Linnade liidu juhatuse esimeheks valiti tagasi direktor O. J o h a n s s o n Stokholmist.

„Eesti Linnad“
(end. „Linnad ja Alevid“)
Eesti Linnade Liidu häälekandja

ilmub 1940./41. a. XIII aastakäiguna, avaldades artik-
leid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja alevi-
omavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende
kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6
Telefon 431-58

